

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VII istungjärk.

141. koosolek.

28. aprillil 1931.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.
2. Tervitus.
3. Teatamine J. Lille vahialla võtmise asja lõpetatuks tunnustamise kohta.
4. Riigi majandusnõukogu täiendavad valimised.
5. Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse muutmise seadus — Saksa-Rootsi Riigikogu rühma ettepanek.
6. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
7. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus — I lugemisel.
8. Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus — I lugemisel.
9. Eesti Vabariigi 1926/27. a. eelarve täitmise ja kassa aruande ning riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.
10. Eesti Vabariigi 1927/28. a. eelarve täitmise ja kassa aruande ning riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.
11. Tallinna telefoni-keskjaamade laiendamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
12. Seadus pensioniõiguslike isikute palgast kaheprotsendilise mahaarvutuse kohta pensionikapitali heaks — III lugemisel.
13. Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
14. Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
15. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse Välisministeeriumi osa muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.
16. Asunduskapitali 1931./32. a. eelarve — III lugemisel.
17. Sooviavaldus asundusekapitali 1931./1932. aasta eelarve juurde.
18. Kahe järgmise koosoleku määramine.

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.

Juhataja: Hariduse- ja sotsiaalminister teeb ettepaneku, võtta päevakorras p. 4. järele kõik III lugemisel olevad seaduseelnõud. Rkl. Raudkepp teeb ettepaneku, võtta 1. päevakorra-punktiks riigi majandusnõukogu täiendavad valimised.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. Piiskar: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tänaase koosoleku päevakorras on 3. ja 4. päevakorra-punktina pensionide vähendamise seaduseelnõud, mis mõlemad väga kiire iseloomuga, sest nende maksmapanemiseks tuleb hulk eeltöid teha, milleks aega kulub. Sellepärast on soovitatav, et seadused kiires korras vastu võetaks, ja Vabariigi Valitsus on asunud seisukohale, et nende seaduste vastuvõtmine kiires korras võiks võimalik olla sel teel, kui täna tehakse rohkem kui üks Riigikogu koosolek. Kuna aga päevakorras on veel mõningaid teisi küsimusi, mis samuti kiire iseloomuga ja mis kiiresti läbi lähevad, sest et nad vaidlusi ei tekita, siis oleks otstarbekohasem neid mitte edasi lükata, vaid samuti vastu võtta. See oleks võimalik sel teel, et enim päevakorra 3. ja 4. punkt läbi arutataks ja siis kiire iseloomuga III lugemisel olevad seaduseelnõud läbi võetaks, selle järele koosolek lõpetataks ja järgmisel koosolekul asutaks uuesti pensionide vähendamise seaduseelnõude arutamisele. Minu ettepanek päevakorra kohta on seega ühenduses sellega, et täna peetaks rohkem kui üks Riigikogu koosolek.

Hariduse- ja sotsiaalministri ettepanek võetakse vastu.

L. Raudkepi ettepanek võetakse vastu.

2. Tervitus.

Sekretär: Arveasjanduse revidentide ühingu asutajate koosoleku nimel tervitab koosoleku juhataja Joh. Kana Riigikogu Asutava Kogu kokkukutsumise 12. aastapäeva puhul.

3. Teatamine J. Lille vahialla võtmise asja lõpetatuks tunnustamise kohta.

Sekretär: Koosseisu ja kodukorra komisjon otsustas tunnustada rkl. J. Lille

Koosoleku avab Esimees K. Einbund kell 17.18 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi O. Gustavson.

vahialla võtmise asi lõpetatuks ja saata asjasse puutuv materjal Riigikogu juhatusele tagasisaatmiseks Vabariigi Valitsusele.

4. Riigi majandusnõukogu täiendavad valimised.

J u h a t a j a : Põllumeeste, asunikude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma nimel rkl. Köster ja kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma nimel rkl. Raudkepp teatavad, et põllumeeste, asunikude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühm ja kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühm ühinevad esindajate valimisteks riigi majandusnõukogusse.

V a l i t a k s e r i i g i m a j a n d u s n õ u k o g u s e L. Raudkepp (Riigikogust tagasiastunud A. Kapi asemele).

5. Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse muutmise seadus — Saksa Rootsi Riigikogu rühma ettepanek.

V. Hasselblatt'i ettepanekul a n t a k s e s e a d u s e e l n õ u ü l d k o m i s j o n i .

6. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

J u h a t a j a : Jätan ära redaktsiooni komisjoni muudatuste ettekandmise.

S e a d u s e l õ p u r e d a k t s i o o n v õ e t a k s e v a s t u .

7. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman: Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõus tegi rahaasjanduse komisjon 3 parandust: esimene parandus, et komisjon vähendas kaitseväelaste pensioni ülemmäära 200 krooni pealt 120 krooni peale kuus põhjendusega, et 120 krooni kuus võimaldab pensionärile elamise. Meie üldist majanduslikku raskust ja rahva väikesi sissetulekuid arvesse võttes peaks sellega võima ära elada.

Teiseks suurendati pensionide alam-määra 35 krooni pealt 40 krooni peale kuus, seda tarvilikuks pidades, sest 35 krooni kuus on elamiseks liiga väike summa.

Kolmandaks muutis komisjon seaduse maksimahakkamise tähtaega. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõus oli

maksimahakkamise tähtajaks ette nähtud 1. aprill 1931. Rahaasjanduse komisjon asus seisukohale, et seadusel ei tohiks mitte tagasiulatavat mõju olla, ja kui Riigikogu valitsuse poolt ettepanud seaduse maksimahakkamise tähtaja vastu võtaks, oleks see halb pretsedent, kui Riigikogu niisuguseid seadusi hakkaks välja andma, mille järgi kodanikkudel tuleks riigile saadud pension tagasi maksta. Niisugusel puhul ei saaks kodanikud kindlad olla, et seadust tagantjärele ei muudeta. Liiategi olid pensionisummad kolme kuu peale ette makstud, olgugi et komisjonile Majanduseministeeriumi esindaja teatavaks tegi, et pensionäre on hoiatatud selles, et pensioniseadus võib muudetud saada. Nendel põhjustel teeb rahaasjanduse komisjon ettepaneku, määrata seaduse maksimahakkamise tähtpäevana kindlaks 1. juuli 1931. Kokkuvõttes oleks selle seadusega kulude vähendus. Pean tähendama, et selle seaduse seletuskirjas ettenähtud vähendusesummade hulka on võetud ka riigi- ja omavalitsuste teenijate perekondade pensionide vähendamise seaduses ettenähtud summad, missugune seadus järgmine päevakorra-punkt on. Nii muudatuste tarajärjel, kus vähendati 200 krooni pealt 120 krooni peale, oleks kulude vähenemine 16.625 krooni. Ettenähtud § 6 summade suurendamine — 35 krooni pealt 40 krooni peale kuus — teeb välja 29.800 krooni. Seaduse maksimahakkamise tagajärjel, niisuguseks tähtajaks valitsuse poolt ette nähtud 1. aprill, komisjoni ettepaneku põhjal aga 1. juuli, suureneksid kulud 114 tuhande krooni võrra. Kokkuvõttes oleks kulude suurenemine 143.800 krooni ja vähenemine 16.625 krooni. Seega kulude absoluutne suurenemine 127.175 krooni.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Juba eelarve arutamise puhul on minu rühma poolt seisukohta kaitstud, et mõlemad novellid pensionide vähendamise alal ei ole vastuvõetavad. Nemad tõesti ei ole vastuvõetavad ja seda õiguslikkudel, sotsiaalsetel ja poliitilistel põhjustel. Õiguslikust seisukohast välja minnes on põhjused järgmised: ametnikkudele määratud pensionid ei ole mitte ajutised, vaid eluaegsed. See on neil kestev õigus. Pensioni suurus peab ühenduses olema palkade suurusega: tõusevad palgad, siis peaks ka pensionisid tõstma, langevad palgad, siis vähendatakse vastavalt ka pensionid. Käesoleva seaduseelnõuga tahetakse sellest loomulikust ja õigest seisukohast loobuda. Meie põhisea-

duse § 24 ütleb, et eraomandus ei ole mitte puudutatav, ja teda võib võõrandada ainult üldsuse huvides. Pensioneeritud ametniku poolt omandatud õigus eluaegse pensioni peale on tema eraomandus, ja kui seda õigust tema käest ära võetakse, siis on selge, et seda võib teha ainult sundvõõrandamise teel, ja iga sõna, mis väljendab seda teisiti, ei ole õige. (V a h e l h ü ü e.) Käesoleva eelnõu tõttu loobutakse üldse ametniku õigusest jäädavalt kindlaksmääratud eluaegse pensioni peale, ja selle asemele astub uus printsip: juhuslik armuandmine, kusjuures apteegikaaluga ära kaalutakse, kuipalju pensioneeritud ametnik vajab äraelamiseks. Ja kõik protsessid, mis on tekkinud vana pensioniseaduse põhjal? Alus, mille peal protsessiti, on nüüd kadunud, ja protsessivatel isikutel on suured kulud ja kahjud olnud.

Kavatsetud seadusemuudatus on ebaõiglane ka sotsiaalselt. Meie saame küll aru, et raskel ajal võib nõuda kodanikkude käest hädaohvrit, „Notopfer“. Kui aga Euroopa riikides seda ohvrit tarvis on läinud, seal on tema võetud kõigist palgasaajatest, ministritest ja kõrgetest ametnikkudest alates. Meil on praegu nii suur kitsikus, et vajame niisugust ohvrit. Aga miks ei võeta seda ka meil ministrite, ametnikkude ja Riigikogu liikmete käest, vaid piirdatakse sellega, et endiste ametnikkude pensionid vähendatakse 25% kuni 60% võrra? Saksamaal on näiteks nii talitatud, et võetud igast palgast maha 6%, kuid suurte ametnikkude palgast 10%. Niisugune talitamisviis on õiglasem ja annab ka suuremat kokkuhoidu. Ametnikul, kelle palk vähendatakse, on — vähemalt teoreetiliselt — võimalik omale uut kohta otsida; kuid pensionäridel seda võimalust ei ole, sest 75% neist on üle 60 a., üle 12% üle 70 a. vanad. Ja praegune vahekord pensionäride, ametnikkude ja Riigikogu liikmete tulude vahel ei olnud ju milleski suhtes ebaõiglane, nii et ei oleks põhjust seda vahekorda pensionäri kulul muuta.

Edasi on ka sotsiaalselt ebaõiglane tsiivil-pensioniseaduses ettenähtud määrus, et veneaegset riigiteenistust hinnatakse vähemini, kui Eesti Vabariigi teenistuseaega. See oleks õige, kui oletada, et inimene, kes ainult üks aasta Eesti riigi teenistuses olnud, oleks paremas seisukorras kui keegi, kes kaks aastat riigiametnik olnud j.n.e. See ei ole aga nii; riigiteenistus üleminekuajal võis palju raskem ja tähtsam olla, kui kümneaastane teenistus normaalsel ajajärgul mõnel vähetähtsal kohal.

Aga kõige tähtsam takistus minule enesele ja minu rühmale on poliitiline. Kus aga riik oma kodanikkudele kohus-

tusi peale koormab, ta kaitseb ennast hüüdsõnaga: Dura lex, sed lex! See on vali seadus, kuid seadus! Selle hüüdsõnaga on inimesi kodust välja aetud, on varandust ära võetud ja maksusid sisse nõutud. Riik peaks selle hüüdsõna aga ka iseene vastu maksvaks tunnustama! Aga tema heameelega toob esile oma suveräniteedi, kui kohustused temale rasked on. Kui meie täna pensioniseaduse novellid vastu võtame, siis kodanikud võivad õigusega küsida iga uue seaduse juures, mis paneb kohustusi riigi peale, kas see allkirjutatud veksle jääb ka maksvaks tema määratud tähtpäevani? Pean ütleva, et need seadused on eraomanduse sundvõõrandamine, nad on ebaõiglaselt sotsiaalselt seisukohalt vaadates, sest et nemad kärbiavad ainult pensionäride tulusid, mitte aga ametnikkude ja Riigikogu liikmete omasid. Ja niikaua, kui eelarves leiduvad summad, milliste maksimiseks riik kohustatud ei ole, niikaua ei tohiks riik loobuda jädavatest kohustustest, mida tema enese peale on võtnud. Kui rahaline häda teeb riigile kokkuhoiumäärusi hädatarvilikuks, siis peab kärpima ühtlaselt ametnikkude, Riigikogu liikmete ja pensionäride tulusid. Niisuguse korralduse juures tuleks iga palga pealt võtta palju väiksem protsent, ja rahva hulgas ei tekiks kahtlust, et seadus, mis kodanikkudele vali, ka riigile vali ei ole.

J. F u k s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nii kaitsevaelaste kui ka riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seadused, mis rahva poolt ammu oodatud olnud, on täna Riigikogus I lugemisel. Rahaasjanduse komisjonis nende seaduseelnõude arutamisel peeti üldläbirääkimisi mõlemate seaduste kohta korraga. Ka Riigikogu kõnetoolilt rääkides ühest pensioni vähendamise seadusest, ei saa puudutamata jätta ka samasugust teist seadust. Pensioniküsimused on üksteisega niivõrt ühenduses. Pealegi on tänase Riigikogu koosoleku päevakorda võetud need seaduseelnõud hoopis teises järjekorras, kui nad arutamisel olid rahaasjanduse komisjonis. Rahaasjanduse komisjonis oli kõigepealt arutamisel riigi- ja omavalitsuste teenijate pensionide vähendamise seadus ja selle järele kaitsevaelaste pensionide vähendamise seadus. Ebamäärased suured pensionid, iseäranis kaitsevaelaste omad, ja pensionide liiga suur vahe pensionide maksimisel on tekitanud väga palju paksu verd riigi kodanikkude seas. Ka ajakirjanduse veergudel on väga palju sõna võetud ja ära märgitud seda meeoleolu, mis kodanikkude seas valitsemas iseäranis suurte ja ebaõiglaselt jaotatud pensionide kohta. Ajal, mil riigil, iseäranis

tema alõpäävil, raha rohkem oli, oldi ka niiõelda heldem pensionide ja teiste hoo- le kandeseaduste vastuvõtmisel, ja sum- made määramisel kaitseväelastele oli mui- dugi üheks suurte pensionide määramise põhjuseks võiduga lõppenud vabaduse- sõda, milles olid salgamata suured teened kõrgematel kaitsevägejuhtidel. Kuid ka rah- vaväelastel, lihtsõduritel, tuli sõjas eluga riskeerida. Neil olid ka oma kannatused ja kaotused, kuid neile määratud pension ei võimaldanud neile äraelamist. Neis invaliidides on kibedusetunne, samal ajal, kui saatuse pilkena on makstud ühele osale kaitseväelastele ja riigiteenijatele suuri pensione, mis võimaldavad neil to- redalt äraelamist. Suurte pensionide maksmist on üks osa ajakirjandusest tem- beldanud „pensionide pillamiseks“.

Kui vaatame riigi väljaminekuid siis näeme, et need on kord-korralt suurene- nud. Möödunud aasta 9. detsembril oli asunikkuude, riigirentnikkude ja väikepõl- lupidajate koonduse keskkomiteel au eel- mise valitsuse tähelepanu juhtida neile suurtele riigi väljaminekutele pensionide alal ja esitada sellekohane märgukiri härra Riigivanemale. Kui meie aga edasi vaat- tame neid raskusi, mis olid eelmisel val- litsusel eelarve koostamisega üldse, selle juures tuli arvestada muidugi ka pensio- nidele väljaminevate summadega, siit näeme, et riigi eelarve seletuskirjas val- litsus ütles: eelarve näitab meil aastast- aastasse tõusu pensionide alal. 1930./31. a. on pensionideks Kr. 4.000.000.— 1925. a. 1.560.392 krooni vastu. Ja kui pensioni- seaduste alusel pensioni edasi maksta, siis oleksid 1950. a. riigi pensionide summad tõusnud juba 900 miljoni sendini. Eel- mine valitsus, arvestades riigi raske sei- sukorraga, kavatses esitada Riigikogule pensionide vähendamise seaduse, kalku- leerides ka juba pensionideks raha vähem eelarvesse sisse. Eelmine valitsus ei suut- nud Riigikogule neid seadusi esitada, mis olid eelarve tasakaalustamiseks tarvili- kud, selleks oli tarvis umbes 12 seadust muuta. Seepärast on praegune valitsus paratamata astunud selle sammu, et esi- tas riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade ning kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähenda- mise seadused. Ma ei taha peatuda nende õiguslikkude vahetõrgete juures, mida komisjonis kui ka täna Riigikogus rõhu- tas rkl. Hasselblatt. Kuid valitsuse se- letuskirjadest näeme, et seda sammu on sundinud astuma riigi raske majanduslik seisukord. See raske majanduslik seis- kord on sundinud isegi pensioniõiguslik- kude isikute palgast 2% mahaarvamise se- dust esitama, mis II lugemisel vastu võeti, missuguse seaduse vastuvõtmisega umbes 50 miljoni sendi võrra riigikassa kulud vä-

henevad pensioni väljamaksmise juures. Pensionide juures on üldse raske täpseid kalkulatsioone teha. Möödunud aastal koondamise tagajärjel olid sunnitud pal- jud riigiteenijad, iseäranis kooliõpetajad, pensioni peale minema, ja seetõttu pensio- nid suurenesid umbes 50 miljoni sendi võrra aastas. Niisama raske on öelda, kuipalju need seadused, mis valitsus on esitanud, annavad riigikassale kokkuhoidu. Kuid arvata on, et ühes 2% mahaarvami- sega annavad umbes 100 miljonit senti kokkuhoidu. Et aga pensionisumma siiski õige koormav on ja veelgi tõusta võib, sel- leks on esitatud pensionide vähendamise seadused, milles on ette nähtud, et kaitse- väelastel vähendatakse pensioni 30 ja 20% võrra, riigi- ja omavalitsuste teenijatel — 25% võrra. Sealjuures on valitsuse eelnõu- des pensioni ülemmäär 200 krooni kuus ette nähtud ja pensionid alla 35 krooni kuus ei oleks tulnud vähendamisele. Kui meie aga nüüd vaatame veel seaduste maksmat- hakkamiste tähtpäeva, milleks valitsus oli esitanud 1. aprilli 1931, siis peab ütleva, et rahaasjanduse komisjonis selle seaduse arutamisel peaaegu kõik rühmad olid sel arvamisel, et neid seadusi ei või tagant järele maksta panna. Sealjuures seleta- sid valitsuse esindajad, et kui 1. aprillist on pensionid välja makstud ja nimelt avansina, on hoiatatud pensionäre, et kui pensioni summat vähendatakse, siis enam- maksetud summad järgmistel maksutäht- päevadel kinni peetakse. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähen- damise seaduse juures tegi kindral Soots ettepaneku, et see pensioni ülemmäär, mis on ette nähtud kaitseväelaste juures, ni- melt 200 krooni, ei käiks vabaduseristi kavaleride kohta. (V a h e l h ü ü e.) Ma vabandan, kui mitte kindral Soots seda ettepanekut ei teinud, vaid aruandja Tonk- man. Aga meie teame, et rõhuv osa suurte pensionide saajaist on just vabaduseristi kavalerid, kõrgemad kaitseväelased. See ettepanek kukkus aga läbi, seda toetasid ainult põllumeeste kõrude tegelased. Et aga siiski riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähenda- mise seaduses on teatud soodustus, teatud eesõigus antud neile vabadusesõjaväelastele, kes kuni 3. jaanuarini 1920 osa võt- nud vähemalt 6 kuud vabadusesõjast, või kes vabadusesõjas haavata või põrutada saanud, või kes vabaduseristi kavalerid on, siis oleks ju loogiline järeldada, et kaitseväelaste vahel, kes vabadusesõjast osa võtnud ja kes mitte osa võtnud ei ole, peaks mingi vahetegemine olema. Neist kaalutlustest välja minnes tegin mina ettepaneku, et 200-krooniline pensioni ülemmäär kuus oleks maksev vabaduse- risti kavaleride, vabadusesõjast osavõt- nute, põrutatute ja haavatute kohta, kui

teistele kaitseväelastele, kes vabadusesõjast ei ole osa võtnud, oleks pensioni ülemmäär 180 krooni kuus. See minu ettepanek kukutati II lugemisel koalitsioonis olevate rühmade poolt läbi.

Edasi II lugemisel võeti vastu sotsialist Johanson'i poolt tehtud ettepanek, et parandada valitsuse eelnõus pensionide alammäär, nimelt et pensionid alla 40 krooni ei kuulu vähendamisele. Selle ettepaneku tagajärjel suurenevad riigikassa väljaminekud, kuid kui palju need täpselt suurenevad, selle kohta ei saanud valitsuse esindaja seal täpseid kalkulatsioone anda.

Vaielusi tekitas ka tähtpäeva küsimus. Pensionid on maksetud välja kuni 1. juulini. Selleks aga, et seadust 1. juulist maksma panna, riigi eelarves summasid ei ole. Nimelt tuleks vahe umbes 10 miljonit senti. Seepärast kukkus seaduse see osa II lugemisel läbi, ja seadus oleks harilikus korras maksma hakanud. Riigiteenijate pensionide vähendamise seadusesse võeti sotsialist Johanson'i ettepanekul pensioni ülemmääraks mitte 200 krooni, nagu valitsus esitas, vaid 120 krooni kuus. II ja III lugemise vahel valitsus, kaaludes neid küsimusi, ei saanud ühineda komisjoni seisukohtadega, vaid ühines komisjoni seisukohaga ainult pensioni alammäär asjus, nimelt et 35 krooni asemel võiks võtta seadusesse alammääraks 40 krooni, mida käesoleva seaduse alusel ei vähendata. Valitsus nõudis, et seadus hakkaks maksma 1. aprillist ja et kõikide pensionide ülemmääraks oleks 200 krooni. Aruandjat, kogumees Tonkman'i, ei rahuldanud valitsuse seisukohad, ja tema kui aruandja nõudis eelnõu arutamise katkestamist, et nõu pidada ja „rääkida ministritega“. Teda toetas härra Leopold Johanson. (Va hel h ü e.) Härra Johanson, Teie toetasite härra Tonkman'i ettepanekut, katkestada seaduse arutamine. Kui härra Johanson eelmise valitsuse ajal rääkis, et eelmise valitsuse ajal on olnud mingi „trooninõukogu“, kes väljaspool valitsust valitsevat, siis just praeguse valitsuse ajal kujunes rahaasjanduse komisjonis asjalugus sarnaselt välja, et on olemas see „trooninõukogu“, mille kohta härra Tonkman tähendas, et ta oma õigel kohal on, kuid meie küsimisele, milleks see „trooninõukogu“ valitsuse ettepaneku vastu mässu tõstab, ei vastatud.

Kui nüüd vahepeal aruandja härra Tonkman oli ministritega rääkinud, nagu ta lubas, ja „trooninõukogu“ asja arutanud, siis üllatuseks jäi seaduste III lugemisel rahaasjanduse komisjonis valitsus alla. Pealegi võeti III lugemisel vastu maksimahakkamise tähtajaks 1. juuli 1931,

mis suurendab riigi väljaminekuid umbes 10 miljonit senti.

Kui meil avalikkude algkoolide õpetajate tasude seaduse juures valitsuse ettepanekut, et seadus hakkaks maksma 1. aprillist, vastu ei võetud, ja eelarvesse 3 miljoni sendiline auk tekkis, siis juhtis Välisminister härra Tõnisson tähelepanu sellele, et sellest peab Riigikogu tarviliikud järeldused tegema. (Va hel h ü e.) Ma ei tea, kas härra Välisminister just seda arvas, mis Teie, härra Johanson, nimelt et Riigikogu laiali oleks pidanud minema. Meie näeme, et seaduse maksmapanekuga 1. juulist suurenevad väljaminekud 10 miljoni senti võrra ning peale selle suurenevad veel väljaminekud pensionide alammäär tõstmisega, aga sellele vastandina võeti rahaasjanduse komisjonis III lugemisel vastu, et pensionide ülemmäär ei ületaks 12 tuhat senti kuus. See viidi kõikide pensionide juures läbi üle liha ja luu, vastu valitsuse tahtmist. Meil kui opositsiooni rühmal ei ole siin praegu midagi öelda, sest meie ei tea, kuidas valitsus arvestab nende seadustega, kas lepib ta komisjoni seisukohtadega või tuleb ta parandustega, et mitte riigi väljaminekuid suurendada. Põllumeeste, asunikude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma nimel pean ütleva, et meie pooldame neid ammuoodatud pensionide vähendamise seadusi ja hääletame I lugemisel selle seaduseelnõu poolt.

Majanduseminister M. Pung: Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Hasselblatt tõi käesolevas asjas juriidilisi väiteid ette, nagu ei oleks riigivõimul, Riigikogul, õigust pensionide vähendamist ette võtta. Ma tahan paluda Riigikogu liikmeid nendest seletustest ennast mitte eksiteele lasta viia. Kui riik võtab enese peale teatavad ülesanded oma kodanikkude vastu, muu seas pensionäride vastu, siis see ei tähenda veel seda, et riik oleks astunud nende isikutega tsiviilõiguslikku vahekorda, missuguse vahekorra alusel oleksid saanud pensionärid, kui teatava õiguse kandjad, omale omandatud õiguse — jus acquisitum. Niisugust vahekorda riigivõimu ja pensionäride vahel ei ole. Kui oleks tekkinud tsiviilõiguslik vahekord, siis oleks asi teine olnud. Siis ei oleks võimalik olnud ilma võõrandamise aluseta seda õigust ära võtta. Kui riik tegutseb nagu suveräänne võim, kui avalikõiguslik asutus, siis ta võib seadusi muuta, mis teatava liigi kodanikkudele soodustusi annavad. See võim on teatavad ülesanded täitmisele võtnud ja see võim ei ole tsiviilõiguslikuks pooleks. Tsiviilõiguslik vahekord tekib siis, kui on offert ja aktsept. Pensionide juhul on offert olemas, kuna

aktsepti ei ole ja sellepärast ei ole mingit takistust riigivõimul, et neid vahekordasid teisiti kujundada, kui need enamalt on olnud. Kui riigivõim on pensionide määramisel teatavad lubadused andnud, teatav promissum on olnud, siis seda lubadust võib avalikõiguslik asutus ajajooksul muuta. Pean tähendama, et Rooma õiguses oli püha vabakokkuleppe põhimõte, kuid Rooma õiguse ajaloost näeme, et riik teatavatel kordadel on sunnitud olnud koguni vabakokkulepet üksikute isikute vahel muutma. Seda on teinud Rooma riik rasketel majanduslikudel olukordadel. Kui praegu samuti oleme sunnitud pensionide vähendamise puhul talitama, siis pean tähendama, austatud Riigikogu liikmed, et oleme riigi majapidamises selle punktini jõudnud, kus peame radikaalseid abinõusid tarvitama oma majapidamise parandamiseks. Kui meie äärmist kokkuvõtet riigi majapidamises ei saavuta, siis võime väga raskesse olukorda sattuda. Kui asuksime sarnasele seisukohale, et meie tsiviilõiguse normid maksavad pensionäride kohta, ja riigivõimul õigus ei oleks neid muuta, siis peaksime igaveseks ajaks võtma kohustused oma peale, mida ühel või teisel juhtumisel muuta ei saaks. Kui pensione kokku tõmbame, mis praeguse seaduse järgi annab üle miljoni krooni kokkuvõtte aastas, siis oleme sunnitud seda tegema. Juriidilist takistust ei ole selleks mingit. (V a h e l h ü e.) Seda pensioni, mille tähtaeg kätte jõudnud, meie ära muuta ei tohi, kuid seda pensioni, mille tähtaeg alles ees, võib riik alati muuta. Kui meil oleks tegemist rendiga, mille alusel teatav kokkulepe riigivõimu ja üksiku kodaniku vahel, siis ka seda meie muuta ei saaks. Siin on juba tsiviilõiguslik kokkulepe, ja siin tulevad teised normid käsitamisele, kui pensionide vähendamise puhul. Seda palun Riigikogu liikmeid arvesse võtta ja neist kaalutlustest välja minnes järeldusi mitte teha, mida rkl. Hasselblatt soovitas.

V. Hasselblatt: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu tahtmine ei olnud mitte Riigikogu liikmed eksiteele viia, vaid neid õigele teele tagasi pöörata. (V a h e l h ü e.) Meil on tihti katsutud avaliku õiguse ja tsiviilõiguse vahel suurt ja sügavat vahet teha. Aga ligemalt vaadates näeme, et paljud avaliku õiguse tehingud kannavad tsiviilõiguslikku sisu ja iseloomu. Paljud ametnikud loobusid oma ülemate soovil ametist, et vaba teed anda noortele jõududele, ja selle tõttu tekkis vahekord, mis väga hästi on võrduv lepinguvahekorrale. Omal ajal toetas Riigikogu seda põhimõtet, et palkade ja pensionide vahel peab olema teatud relat-

sioon. Selle põhimõtte viskame meie üle parda, mis on ebaõiglane nende isikute vastu, kelle kulul see sünnib. Kui oleks see asi nii selge, nagu Majanduseminister seda seletas, siis oleks ometi vähemalt ühes Euroopa riigis seda juba tehtud, mis meil praegu teha tahetakse; kuid igalpool on palgad ja pensionid ühetaoliselt kärbitud. Ka sellepärast arvan, et minu nõudmine, mida esitasin juba komisjoniski, on õige: väiksem kärpimine kõigi palkade ja pensionide pealt annaks rohkem välja ja oleks õiglasem, kui ainult pensionide kitsendamine. Keegi vist ei kahtlusta mind selles, et mina ei ole kokkuvõtte poolt. Mina olen sagedalt nõudnud, et riik tõmbuks tagasi nii mõneltki alalt, mis mujal mitte riigi vaid ühiskonna valitsuse all. Kokkuvõtteid on hea, ja mina olen ka siin kokkuvõtte poolt, kuid sooviksin, et see mitte pensionäride, vaid kõikide riiklikkude palgasaajate kulul sünniks.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. T o n k m a n: Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus on analoogiline kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähendamise seadusele. Rahaasjanduse komisjon tegi riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seaduses samasugused parandused, nagu kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähendamise seaduse juures. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

O. K a s k: Lugupeetud Riigikogu liikmed! See seadus on mitmes mõttes pea ühesugune eelmise seadusega, kuid siiski on temal erinevaid punkte. Ma tahaksin ainult lühidalt peatuda mõne asja juures, mida eelmises seaduses ei ole ja mida siiski Riigikogu kaaluma peaks, enne kui ta eelnõu vastu võtab. Nimelt see vahe-tegemine, mis suure muutuse toob, tundub ebaõiglane, sellepärast, et siin on võetud sisse norm — 1, 2 ja 3 aastat Eesti Vabariigis teenistust j.n.e.

Pensioniseaduse alla kuulub väga palju riigi- ja omavalitsuste teenijaid, — omavalitsuste teenijad pea kõik — kes ka Vene riigi ajal Eesti Vabariigi piirides teeninud. Kui siia seadusse võetakse kõik omavalitsuste teenijad, kes juba Vene ajal teenides niivõrt vanaks said, et nad esimestel vabariigi aastatel puhkusele pidid

minema, siis tehtaks nende suhtes väga suurt ülekohut seega, et lüüakse nende pensionid alla kuni 60 krooni peale kuus. On ka palju neid riigiteenijaid, kes esimestel Eesti Vabariigi aastatel läinud pensionile ja kes kogu aja teeninud Vene riigi all meie riigis, nagu raudteelased, politseiteenijad, vallasekretärid, kooliõpetajad, nimelt terve liik inimesi. On selge, et suure rutuga ei saa erinovelliga kõiki neid puudusi parandada. Õigem oleks olnud, kui täiesti uus pensioniseadus oleks tulnud. Selge on ka, et pensioniseadus tuleb võtta muutmisele, kuid need üksikud alused, mis seaduses fikseeritud, ei ole õiglased. Tuleks lisada § 3 juurde üks lõige, kus on jutt vabadusesõjast osavõtnud riigi- ja omavalitsuste teenijaist, et ka neil erisoodustus oleks, kes kogu aja Eesti Vabariigi piirides teeninud. Seaduses on mitmes paragrahvis ette nähtud ainult riigiteenijad. Meil on aga ühine pensioniseadus ka omavalitsuste teenijatele ja ühine kassa. § 3. viimises lõikes on öeldud: „Käesolevas paragrahvis ettenähtud kitsendused ei ole maksvad § 2 teises lõikes tähendatud riigiteenijate perekondade kohta“. Seda paragrahvi tuleks tingimata täiendada ses mõttes, et see käiks riigi- ja omavalitsuste teenijate kohta. Ma juhiksin tähelepanu sellele, et eriti üks paragrahv on väga halb ja raske, kuigi tema ulatus suur ei ole, nimelt mis käib leskede kohta. Lesed on niisuguses seisukorras, et neile, kes ise teenivad pensioniõiguslikkudel kohtadel, lõpetatakse pensionimaksmine 1. aprillist. Ma ei tea, võib-olla valitsus teeb ettepaneku, et 1. juulist. Neile, kellele pensionid välja maksetud, tuleb niisugune olukord, et pensionid tulevad tagasi maksta. Mulle räägiti, et ka Riigikogus on keegi, kes teenib mõnikümne krooni kuus, kes aga pensioniõiguslik lesk pensioniõigusliku koha peal. Kui kolme kuuga väljamaksmise seadus osaliselt ei muudeta, siis tuleb terve pension tagasi maksta, ja leskede suhtes, kes peavad selle tagasi maksuma teatud aja jooksul, — missuguse aja jooksul, seda kuuleme sellest, missuguse seisukoha valitsus võtab, kas ühineb komisjoni seisukohaga või mitte — kujuneb väga raske seisukord. Ei saa salata, et ei või tekkida raskest seisukorda, kui ka terve kahe kuu norm tuleb tagasi maksta. Vaatamata sellele, et tekib küll teatud auk, peaks seda saama lisaelarve korras parandada, peaks pensioni vähendamise seadus maksuma hakkama 1. juulist peale, et ei tekiks olukord, et suurel määral võib-olla isegi väga tihti tuleb norm tagasi maksta õige pika aja jooksul, sest inimene peab ometi elama, ja kui teenides pensioniõiguslikul kohal saab 30—40 krooni kuus, siis ei ole ometi õiglane nõuda, et inimene maksaks tagasi

kogu oma ülalpidamise raha, mis temale senimaksva seadusega on välja antud. On väga kahju, et ei olnud võimalik läbi viia normi, riigikassa seisukohalt, vähendada pensioni 20% võrra. Mäletan, kui eelarve esitati, oli valitsus nõus 20%-ga, kuid nüüd on esitatud seaduseelnõu, kus normiks on 25%. Nähtavasti tuleb pensionäre juurde, ja eelarve ei tasakaalustu.

Olen Majanduseministriga täiesti ühel arvamusel selle kohta, mis härra Majanduseminister vastas rkl. Hasselblatt'ile, et Riigikogu on õigustatud, nii halb, kui see tagasivõtmine ka on, teatud asju tagasi võtma, kuid siiski tuleb seda äärmise ettevaatusega teha, ja üksikuid vigu ning arusaamatusi, mis võivad tekkida, ära hoida. Selletõttu, kui meil juba mõni kuu pensioni on välja antud, siis seda tagasi nõuda oleks väga ebaõiglane ja raske. Seda väikest vahet, mis võib eelarves tekkida, peaks saama teiste kulude kokkuvõtmise teel lisaelarve korras katta.

L. R a u d k e p p: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riik asub väga tähtsale sammule. Selle järele kui mitme ja mitme aasta jooksul, iseäranis enne aastat 1925, tuli õige tihti tõsta palku, mis olenes sellest, et rahakurss oli väga kõikumine, nüüd aga, kus rahakurss on juba püsivam, on tekkinud küsimus, et hakata vähendama palku, kuigi see konkreetset avaldub praegu käesolevate seaduste puhul sel kujul, et hakatakse vähendada pensione. Pension on ju ka palk, vähendatud palk, palk neile, kes oma töö on teinud ja puhkusele läinud. Meile kõigile on vist arusaadav, ja eelkõneleja rõhutas seda, et pensioni vähendamine võib tunduda ülekohtusena neile, kes pensioni saavad. Ja loomulik on, et nad küsivad ja esitavad oma pretensioone, miks just nemad esimesed peavad olema, kes peavad leppima vähema palgaga, ehk teiste sõnadega, vähema pensioniga. Miks ei ole see vähendamine ette võetud üldiselt, nii et üldiselt oleks hakatud vähendama palku kõikidele ametnikkudele, muidugi ka neile, kes valitsemise alal ja Riigikogus palka saavad? See küsimus igatahes on õigustatud. On ju selge: kui riik on raskes majanduslikus seisukorras, nagu seda praegu näeme, peaksid ka kõik kandma ohvreid. Milleks meie siis arvame, et need pensionärid, kellest paljud on olnud vabadusesõjas frondil, või on väga pingutatult teinud tööd frondi taga, mispärast nad peaksid esimesed olema, kes ka siin ohvreid kannavad? Kui riigi majandus on raskes seisukorras, siis on loomulik, et kõik kodanikud, kõik palgasaajad, kõik riigi- ja omavalitsuse teenijad jõuaksid arusaamisele, et siin tuleb ohver tuua riigile ja hakata kärpima niipalju kui võimalik oma tarbeid ja

nõudeid. Arusaadav, et palkade vähendamise küsimus on väga raske, ja palkade alandamise süsteem on väga mitmekesine. See on suur probleem ja nõuaks suurt tööd, et seda läbi töötada. Meie oleme fakti ees, et eelarve tasakaalustamiseks võeti esimeseks käsile meie pensionide määrad ja protsentide arv, mille võrra vähendatakse väljaminekuid, et tasakaalu viia meie eelarvet. Meie oleksime väga soovivad, et eelmine Vabariigi Valitsus oleks võinud asuda ettevalmistatult töödele, selle kohta, kuidas läbi viia üldse palkade vähendamist, siis ei oleks niisugune üldine palkade vähendamine piirdunud 25—35% arvuga, vaid kui kõik kannavad teatud koormat, siis oleks vähene mine niihästi ametnikkude palkadel kui ka paiukitel olnud vähem ja oleks rõõmsamat ja julgemat meeleolu tekitanud pensionisaajates. Kuid teatud paratamatuse tõttu on nii mõnigi Riigikogu liige sunnitud hääletama pensionide vähendamise poolt, aga nende hulgas, kes poolt hääletavad, on tingimata õige palju neid, kes sooviksid, et praegune valitsus asuks kava väljatöötamisele, kuivõrt hakataks kärpima üldse palku, et ei oleks meie riigis kahte järku kodanikke: ühed, kes eeskätt peavad laskma tasu kärpida, ja teises jargus need, kes sellele operatsioonile peavad alles pärastpoole alistuma. Eriti oleks soovitatav, võib-olla tuleb veel ettepanekuid seaduse teisel lugemisel, et pandaks tähele väiksemate pensionäride huve, ja et seal vähendused ei oleks nii suured, kui seal, kus saadakse rohkem pensioni. On tähtis, et arvestatakse perekonna koosseisu, et need pensionärid, kellel vähem perekonda, võiksid leppida vähema pensioniga kui need, kellel on arvurikkad perekonnad. Nii peaks kõiki neid asjaolusid hindama individuaalselt.

Kui II lugemisel tehakse mõned täiendavad ettepanekud nende seaduste suhtes, siis võiksime meie küll hääletada nende ettepanekute poolt, mis laseks välia paista, et meie püüame olla õiglased nende vastu, kellel on omad teened ja isegi suured teened meie riigi loomise esimestest päevadest ja aastatest. Näiteks käesolevas seaduses on omavalitsuse teeniid ühes või paaris paragrahvis kõrvale jäänud ja rõhutatakse ainult riigiteenijaid. Oli ju sel ajal, kui meil käis vabadusesõda, väga tähtis, et just sisemaal usinalt töötati ja muretseti selle eest, et front oleks varustatud, ja et sisemaal valitseks kord ja teadlik olek kõikide riigihuvide ja tarvete vastu. Mõnes paragrahvis on siin igatahes vahe tehtud, mida ei peaks olema.

Ma lõpetaksin üldkokkuvõttes selle sooviga, et kui kogu riik on raskes seisukorras, siis peaks meile kõigile ütlema riiklik arusaamine, et meie kõik oleksime

nõus kandma ohvreid meie vabariigi kasuks, ja et pensionärid, kes hakkavad vähem paiukit saama, mitte kaua selles olukorras ei oleks, et nad peavad endile vaatama kui esimestele ohvritele. Seda nõuab meilt õiglusetunne ja riiklik mõtteviis.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

9. Eesti Vabariigi 1926/27. a. eelarve täitmise ja kassa aruande ning riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja L. Johanson.

(Pealkiri.)

Aruandja L. Johanson: Redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadatud ja teinud pealkirjas järgmise muudatuse:

võtta „1926/27. a.“ asemele „1926/1927. a.“

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Jätan ära käesoleva seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Aruandja L. Johanson: Seaduseelnõu tekstis on redaktsiooni komisjon teinud järgmised parandused: sama parandus, mis pealkirja juures, teha ka paragrahvides; § 3. teises reas võtta sõna „piiridest“ asemele „piirest“; § 5. teises, neljandas, seitsmendas ja kaheksandas reas kustutada pärast aastaarvu „a.“ ning kirjutada suure tähega pärast „A.“ sõna „riigi“ ja pärast „B.“ sõna „riigikassa“; § 6. võtta sõnade „sel puhul kerkinud“ asemele „sel puhul esilekerkinud“.

Juhataja: Hääletan paragrahvid ühes redaktsiooniliste parandustega.

§§ 1—6 võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

10. Eesti Vabariigi 1927/28. a. eelarve täitmise ja kassa aruande ning riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja L. Johanson: Redaktsiooni komisjon on teinud seaduseelnõus järgmised parandused: pealkirjas võtta „1927/28. a.“ asemele „1927/1928. a.“, analoogilised parandused teha ka paragrahvides; § 1. p. 3. esimene rida võtta

järgmiselt: „Kulud eriseaduste alusel.“; § 3. teises reas võtta sõna „piiridest“ asemele „piirest“ ning kustutada viimises reas sõnad „kaetakse ülekulusid“; § 5. teises, neljandas, seitsmendas ja kaheksandas reas kustutada pärast aastaarvu „a.“; § 6. viimises reas sõna „kerkinud“ asemele võtta „esilekerkinud“.

Juhataja: Ma hääletan paragrahvid ühes redaktsiooniliste parandustega.

Käesoleva seaduseelnõu juures jätan ära paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

11. Tallinna telefoni-keskjaamade laiendamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Mihkelson: Selles seaduseelnõus on redaktsiooni komisjon teinud järgmised parandused: pealkirjas võtta pärast sõna „muutmise“ sõnad „ja täiendamise“; sissejuhatus ja § 3 võtta „I“ osaks, kusjuures sissejuhatus redigeerida järgmiselt: „Tallinna telefoni-keskjaamade laiendamise seaduse (RT 16 — 1930) § 3 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis.“; § 4 võtta „II“ osaks järgmise sissejuhatuses: „Sama seadust täiendatakse § 4 järgmises redaktsioonis.“; § 4. lõpp alates sõnadest „vabadest summadest,“ võtta järgmiselt: „missugused summad võetakse käesoleva seaduse § 3 järgi määratavaist krediitidest.“

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise. Hääletan paragrahvid ühes redaktsiooniliste parandustega.

Seaduseelnõu võetakse vastu osade viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

12. Seadus pensioniõiguslike isikute palgast kaheprotsendilise mahaarvutuse kohta pensionikapitali heaks — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Aruandja M. Laarmann: Redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud ja teinud järgmised muudatused: pealkiri võtta järgmiselt: „Pensionikapitali heaks pensioniõiguslike isikute palgast kaheprotsendilise mahaarva-

mise seadus.“; § 1. pärast „1931“ kustutada „a.“ ja sõna „arvutatakse“ asemele võtta „arvatakse“ ning teises reas kustutada sõna „neil“; § 2. algus redigeerida järgmiselt: „Palkamaksev asutus maksab palgast mahaarvatud summad Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi“ j.n.e.; § 3. redigeerida järgmiselt: „Hariduse- ja sotsiaalminister annab, kokkuleppel Majanduseministriga, vajalikud juhtnõõrid käesoleva seaduse täitmiseks.“

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

13. Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööd.

Võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

14. Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööd.

Võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

15. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse Välisministeeriumi osa muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Klesment.

(Pealkiri.)

Aruandja J. Klesment: See seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, ja redaktsiooni komisjon on seaduseelnõus teinud ühe paranduse, nimelt II osa sissejuhatuses võtta „Sama seadus“ asemele „Sama seadust“.

Juhataja: Jätan ära käesoleva seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

16. Asunduskapitali 1931./32. a. eelarve — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja M. Martinson.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu osade teksti ettekandmise.

Aruandja M. Martinson: Käesolev seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud.

Pealkiri ja I osa võetakse vastu.

(II osa.)

A. Kornell: II lugemisel tegin ettepaneku, § 1. Maaseadusega riigi kanda võetud kohustuste täitmiseks ettenähtud summat vähendada 150.000 krooni võrra ja sellele vastavalt § 5. uue asundustegevuse finantseerimiseks ettenähtud summat suurendada 150.000 krooni võrra.

Kuna rkl. Voiman'i poolt II lugemisel tehtud paranduse-ettepanek vastu võeti, jääb minu ettepaneku kohaselt asundusekapitali eelarve § 5 suurendada täiendavalt 50.000 krooni võrra. Korrates II lugemisel tehtud ettepanekut, usun, et härrad sotsialistid, kes alati on olnud mõisnikkudele tasumaksmise vastu, toetavad minu ettepanekut. Sellega saaks 50.000 krooni vähem võetud mõisnikkudele tasu maksmiseks ja selle asemel asundustegevuse finantseerimise summat suurendada sama võrra. (V a h e l h ü ü e.)

R. Kuris: Austatud Riigikogu liikmed! II lugemisel tegin mõned ettepanekud. Peatusin nende juures pikemalt ja tõin põhjendused ette. Kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut:

asundusekapitali eelarve väljaminekute osas § 1 vähendada Kr. 410.000.— võrra. Jääb § 1 Kr. 1.112.000.—

§ 3 p. a. suurendada asunikude ehituslaenu Kr. 150.000.— võrra,

§ 3 p. b suurendada põllumajandusliikude hoonete ehitamiseks maal . . . Kr. 150.000.— võrra,

§ 3 p. e võtta üles Asundusekapitali seaduse § 3 p. 3 ettenähtud ülesanneteks . Kr. 10.000.—

§ 6 p. b suurendada riikliku maaparanduslaenu fondi täiendamiseks . . . Kr. 100.000.— võrra.

Kui selle ettepaneku läbirääkimiste puhul rkl. Tonkman tõi ette, et selle asja algatuseks on juba 1926. aastal võetud 10.000 krooni eelarvesse, siis pean ütlema, et minul on läinud korda arhiivist andmeid saada, et selle seaduse esitajateks ei ole olnud põllumeeste kogude rühm, vaid

Riigikogu liikmed Oja ja Joonas, millele täiendus-ettepaneku põllumajandushoonete kohta tegi rkl. J. Lehtman. See protokoll on minul olemas ja võin ta ette kanda, kui tarvis.

K. Tonkman: Austatud Riigikogu liikmed! See ei ole õige, mis rkl. Kuris ette kandis, sest seaduseelnõu ja eelarves olev summa on kaks iseiasja. (V a h e l h ü ü d e d.) Põllumeeste kogude Riigikogu rühm tegi eelarve-komisjonis ettepaneku, võtta 10.000 krooni eelarvesse vanatalupidajatele ehituslaenu väljaandmiseks. See summa jooksis eelarves kinni, seda ei antud maale välja, vaid anti linnadele ja alevitele ehituslaenuks. Lugu oli tõesti nii.

A. Kornell: Kuna selgub, et sarnasel kujul võimalik ei ole III lugemisel oma ettepanekut korrata, siis kordan oma ettepanekut II lugemisel tehtud ettepaneku piirides.

A. Rei: Härra Kornell esines siin väga omapärase ettepanekuga, appelleerides meie, sotsialistide, poole ja kutsudes meid toetama selles eelarves ettenähtud mõisnikkude tasusumma vähendamist sel põhjusel, et sotsialistid on alati olnud mõisnikkudele tasumaksmise vastu, misparast nemad ka nüüd peaksid härra Kornell'i ettepaneku poolt olema. Ega meie siin ometi lapsed ei ole, kes on nii naiivid, et seaduse, mille järgi riik on kohustatud mõisnikkudele tasu maksma, ja mille põhjal ka vastav summa on eelarvesse võetud, — selle seaduse jätmene maksvaks, aga vastavat summat eelarvesse ei võta. Meie oleme kõik täiskasvanud inimesed, ja niisuguste naljanumbritega ei maksaks siin tõesti mitte esineda.

A. Kornell (fakt. märk.): Härra Rei tõi ette, et niisugune ettepanek ja appelleerimine sotsialistide poole olevat naiivne, ja kuidas on võimalik, ilma et seadust oleks muudetud, eelarves mõisnikkude tasusummat vähendada. Aga meie teame, lugupeetud Riigikogu liikmed, väga hästi, et valitsusel oli ette nähtud teatud summa mõisnikkudele tasu maksmiseks. Rkl. Schütz'i poolt tehti ettepanek rahasjanduse komisjonis, mõisnikkude tasu eelarves vähendada 50.000 krooni võrra, ja teiseks tegi rkl. Voiman ettepaneku, mõisnikkude tasusummat vähendada 100.000 krooni võrra. Siis ei räägitud naiivsusest, ja valitsus leidis võimalikuks neid soovisid rahuldada. Aga kui tehakse vastasrinnalt poolt samalaadiline ettepanek, siis olevat see naiivsus, seda võetakse naljana ja hääletatakse maha, Riigikogu peaks sellest teisiti aru saama.

Juhataja: Rkl. Kornell võttis praegu sõna kolmat korda arutamiseloleva osa kohta. Ta tarvitab oma sõnaõigust faktilise märkusena.

R. Kuris (häälet. korra kohta): Ma teen ettepaneku, minu ettepanekus hääletada kõik punktid lahus.

Aruandja M. Martinson (lõpu sõna): II lugemisel sai esitatud ettepanekute kohta pikemalt räägitud ja neid põhjendatud. Riigikogu tegi II lugemisel oma järeldused neid ettepanekuid tagasi lükates. Mul kui aruandjal ei jää teist ettepanekut, kui et Riigikogu talitaks samal viisil, nagu ta seaduse II lugemisel tegi ettepanekuid tagasi lükates.

Siin heideti ette, miks ei võimaldatud härra Kornell'i ja härra Kuris'e ettepanekute vastuvõtmist ja miks võimaldati härra Voiman'i ettepaneku vastuvõtmist. Ma tähendasin juba seaduse II lugemisel, et läbi rääkides Põllutöoministri avaldas ta nõusoleku Voiman'i ettepaneku suhtes, kuigi suurte raskustega on võimalik seda täita, mis härra Voiman'i ettepanek sisaldab. Sellelt seisukohalt välja minnes ei saa ma III lugemisel tehtud ettepanekutega ühineda, vaid teen ettepaneku, vastu võtta komisjoni ettepanek.

Juhataja: Rkl. Kuris'e ettepanek on sama, mis tehtud II lugemisel. Rkl. Kornell'i ettepanek ei ole sama, hoolimata sellest, et ta vahepeal parandas esitatud teksti. Nii et rkl. Kornell'i ettepanek ei või hääletamisele tulla. Rkl. Kuris nõudis oma ettepaneku punktide lahus hääletamist.

Hääletamisele tuleb rkl. Kuris'e ette-

panek, § 1. vähendada Kr. 410.000.— võrra. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Kuna parandus ei ole läbi läinud, tulevad arvata kõik järgnevad ettepanekud äralangenuiks.

II osa võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

17. Sooviavaldus asundusekapitali 1931./1932. aasta eelarve juurde.

Aruandja M. Martinson (loeb): „Riigikogu avaldab soovi, et popsihtade lõplik korraldamine saaks läbi viidud võimalikult ühel ajal asunduskohtade korraldamisega.“

Sooviavaldus võetakse vastu.

18. Kahe järgmise koosoleku määramine.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. Piiskar: Neil motiividel, mis ma ette kandsin praeguse koosoleku kindlaksmääramisel, teen ettepanekud:

1) praegune Riigikogu koosolek lõpetada ja pidada teine koosolek 15 minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata 141. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 13.)

2) 15 minutit pärast teise koosoleku lõppu pidada kolmas koosolek. (Päevakord vaata 141. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 14.)

Juhataja: Ma hääletan mõlemad ettepanekud korraga. (Hääletatakse.) Ettepanekud on vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.13 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

